

A raftingoló béka

A gyepi békát az ország hegyvidékein sok helyen rendszeresen, nagy mennyiségben és ellenőrizetlenül gyűjtik a combjáért a szaporodási időszakban. Az eljárás brutális: általában élve levágják a békák (hímek és petékkel teli nőstények) hátulsó lábát, a békák még órákig élnek ezt követően.

Demeter László

A gyepi béka Európa egyik legelterjedtebb kétéltű faja [6]. Romániában a domb és hegyvidékre jellemző, 2000 m fölött is él [3]. A hozzá hasonló mocsári és erdei békától tompa orra és rövidebb lába különbözteti meg. Népi neve a Székelyföldön kecskebéka, de ezt a megnevezést a valódi békák minden tagjára használják, így az erdei békára, a mocsári békára és a tavi béka-kecskebéka-kis tavi béka fajcsoportra is. (A fajcsoport arra vonatkozik, hogy a három utóbbi faj genetikailag nem különül el élesen, illetve hibridizálódik).

A gyepi béka a hegyvidék legtömegesebb béka faja. Ahol nagyobb kiterjedésű sekély vizek állnak rendelkezésre, több ezer példányos populációi vannak, amelyek az első nagyobb hóolvadáskor szinte azonnal megjelennek a tócsákban, egy-két hét leforgása alatt szaporodnak, majd szétszélednek. Ezt explozív szaporodásnak nevezik.

Erre a hirtelen megjelenésre, majd eltűnésre utal a faj latin neve, *Rana temporaria* (időszakos béka), és egy székelyföldi mondás: mikor a kecskebéka fűbe harap, elromlik a húsa. Valójában inkább arról van szó, hogy tavasszal, mire a fű kizöldül, ennek a békának lejár a szaporodása, és többet nem lehet látni, gyűjteni.

Nagy elterjedése és viszonylagos gyakorisága alapján azt gondolnánk, hogy jól ismert, de ez koránt sincs így: pl. Románia területén alig néhány helyről vannak adatok a populációk méretéről. Nemrég fedezték fel a Pireneusokban, hogy a gyepi békánál a párhoz nem jutott hímek már lerakott petecsomókat igyekeznek megtermékenyíteni (clutch piracy) [7]. Bulgáriában, Botevgrad mellett, három évtizede leírtak egy patakokon történő hosszú távú (5-6 km) vándorlást, amelyet a jelenség felfedezői helyi jelenségnek gondoltak [1, 2]. A Székelyföldön viszont közismert, hogy „a kecskebékát a patak hozza le”.

A Csíki-medencében néhány éve rendszeresen megfigyeljük március folyamán a gyepi békák patakokon történő leereszkedését [5]. A békák szabályszerűen leraftingolnak hóolvadáskor a hegyekből a medence aljára, a szaporodóhelyekre. Ez egy tömeges, látványos, de évente csak néhány napig tartó jelenség: előfordul, hogy egy óra leforgása alatt több száz béka sodródik le egy-egy patakon.

A többi európai kétéltűfajhoz hasonlóan a gyepi béka szerepel a Berni Egyezményben. A román természetvédelmi törvényben két kategóriában találjuk meg: országos jelentőségű szigorúan védett fajok (4B melléklet) és európai jelentőségű fajok, amelyek gyűjtése engedélyhez kötött (5B melléklet) (OUG 57/2007). Az engedélyek kibocsátásának feltétele a békacombgyűjtés hatásának ismerete a populációkra, de ilyen kutatás nem létezik Romániában.

Ennek ellenére az ország hegyvidékein sok helyen rendszeresen, nagy mennyiségben és ellenőrizetlenül gyűjtik a combjéért a szaporodási időszakban. Az eljárás brutális: általában élve levágják a békák (hímegek és petékkel teli nőstények) hátulsó lábát, a békák még órákig élnek ezt követően. Eddig csak izolált civil kezdeményezések és intézményi fellépések történtek a békacombgyűjtés mérséklésére. Nagyon fontos lenne a jól szervezett, nagyobb területekre kiterjedő fellépés, és a faj ökológiájára vonatkozó kutatás.

A gyepibéka-comb gyűjtése azért nem elfogadható, mert a szaporodási időszakban történik (máskor meg nem lehetséges, mert a békák szétszélednek) és mert szaporodási élőhelyeik a folyószabályozások következtében nagyon megfogyatkoztak. A gyepi béka fontos tápláléka több más védett fajnak is, mint a fehér gólya, a kis békászó sas, a békapeték pedig a szintén védett pettyes göte és a tarajos göte legfontosabb tavaszi táplálékát képezik egyes területeken, ezért is fontos lenne, hogy a populációk zavartalanul tudjanak szaporodni, amennyire a természeti adottságok megengedik.

A tenyésztésre és fogyasztásra alkalmas hazai békák a kecskebéka-tavi béka fajcsoportba tartoznak, amelyet a Duna Deltában és halastavakban gyűjtenek.

A szerző a Sapientia-EMTE adjunktusa

Irodalom:

1. Beshkov, V. 1988. Zamaja bolschaja perioditschna migracia w zweta na zemnowodyne.

Priroda (Bulg.) 37 (1): 34-39.

2. Beshkov, V. A., Angelova, B. A. 1981. An unusual reproductive migration of the common frog (*Rana temporaria*). *Ekologiya (Sofia)* 8: 34-42.

3. Cogălniceanu, D., Aioanei, F., Bogdan, M. 2000. *Amfibienii din România*. Editura Ars Docendi, București.

4. Demeter, L. 2004. A gyepi béka állomány vizsgálata petecsomó számlálással egy Csíkszereda melletti vizes területen. *A Csíki Székely Múzeum évkönyve 1*: 323–333.

5. Demeter, L., Mara, Gy. 2006. *Rana temporaria* mass migration. *Herpetological Review* 37(2): 211.

6. Gasc, J.-P., Cabela, A., Cronbrjna-Isailovic, J., Dolmen, D., Grossenbacher, K., Haffner, P., Lescure, J., Martens, H., Martinečka, J.-P., Maurin, H., Oliveira, M. E., Sofianidou, T. S., Veith, M., Zuidervijk, A. (eds.) 1997. *Atlas of amphibians and reptiles in Europe*. Societas Europaea Herpetologica & Museum National d'Histoire Naturelle (IEGB/SPN), Paris.

7. Vieites, D. R., Nieto-Román, S., Barluenga, M., Palanca, A., Vences, M., Meyer, A. 2004. Post-mating clutch piracy in an amphibian. *Nature* 431: 305-308.